

QUAN ĐIỂM GIÁO DỤC CỦA CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH TRONG BÀI NÓI CHUYỆN TẠI TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM HÀ NỘI ĐỐI VỚI CÔNG TÁC DẠY VÀ HỌC HIỆN NAY

Đỗ Thanh Bình và Tống Thị Quỳnh Hương

Khoa Lịch sử, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội

Tóm tắt. Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn dành sự quan tâm đối với sự nghiệp phát triển giáo dục đất nước, đặc biệt là công tác giáo dục thể hệ trẻ nói chung, việc dạy và học nói riêng. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã 2 lần về thăm Trường Đại học Sư phạm (ĐHSP) Hà Nội - đơn vị giáo dục đầu ngành của cả nước về đào tạo giáo viên. Tại đây Chủ tịch đã có những bài nói chuyện với cán bộ, giảng viên nhà trường, qua đó khẳng định vị trí đầu ngành của Trường ĐHSP Hà Nội trong công tác đào tạo giáo viên, cũng như thể hiện những quan điểm khai phóng về giáo dục, đặc biệt là về việc dạy và học. Hiện nay những quan điểm đó càng thể hiện giá trị ứng dụng cao trong công cuộc đổi mới căn bản và toàn diện nền giáo dục, đáp ứng yêu cầu của thời đại. Bài viết phân tích, tổng kết từ những quan điểm giáo dục của chủ tịch Hồ Chí Minh nói chung tới sự cụ thể hóa thông qua bài nói chuyện tại trường Đại học Sư phạm Hà Nội (1964), từ đó chỉ ra những giá trị tiên phong, khai phóng mang tính thời đại của những quan điểm đó khi ứng dụng trong công tác dạy và học hiện nay.

Từ khóa: quan điểm giáo dục Hồ Chí Minh, trường Đại học Sư phạm Hà Nội, công tác dạy học.

1. Mở đầu

Trường ĐHSP Hà Nội hai lần được đón Chủ tịch Hồ Chí Minh về thăm vào các năm 1960 và 1964. Đặc biệt, ngày 21/10/1964, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã cùng Tổng thống Mali Môđibô Cáyta đến thăm trường. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã có bài nói chuyện với các thầy cô giáo, sinh viên và cán bộ, công nhân viên của nhà trường. Những quan điểm giáo dục của Chủ tịch Hồ Chí Minh thể hiện trong bài nói chuyện không chỉ trở thành mục tiêu phấn đấu cho các thể hệ cán bộ và sinh viên trường ĐHSP Hà Nội mà còn có giá trị ứng dụng thực tiễn cho toàn ngành sư phạm trong quá trình xây dựng nền giáo dục thời kì đổi mới.

Đã có một số công trình nghiên cứu đề cập đến nội dung và ý nghĩa bài nói chuyện này với trường Đại học Sư phạm nói riêng và ngành giáo dục nói chung ở những mức độ khác nhau. Cuốn *Hồ Chí Minh về giáo dục*, do GS Phan Ngọc Liên biên soạn đã tập hợp nhiều bài viết về tư tưởng giáo dục Hồ Chí Minh qua các tác phẩm, bài nói, bài viết và việc vận dụng tư tưởng giáo dục Hồ Chí Minh trong các lĩnh vực cụ thể. Trong đó, công trình có đăng toàn văn bài nói chuyện của Bác tại Đại học Sư phạm Hà Nội, và một số bài viết khác có dẫn một số nội dung trong bài nói chuyện của để minh chứng cho tư tưởng giáo dục xuyên suốt sự nghiệp cách mạng của Bác. Bên cạnh đó, nhóm tác giả Phan Ngọc Liên, Nguyễn An trong cuốn *Bách khoa thư Hồ Chí Minh* (Tư liệu – sơ giản) cũng có bài viết về *Nhiệm vụ của thầy và trò Trường Đại học Sư*

Ngày nhận bài: 2/7/2021. Ngày sửa bài: 29/8/2021. Ngày nhận đăng: 10/9/2021.

Tác giả liên hệ: Tống Thị Quỳnh Hương. Địa chỉ e-mail: quynhhuong1308@gmail.com

phạm Hà Nội và trích dẫn một phần bài nói chuyện của Bác tại Đại học Sư phạm Hà Nội nhằm làm rõ các khía cạnh của tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục với các cấp học khác nhau. Nhìn chung các công trình đều đã đề cập tới bài nói chuyện của Chủ tịch Hồ Chí Minh dưới góc nhìn tư tưởng chung về giáo dục của Bác.

Bài viết dưới đây sẽ cố gắng làm rõ một số kiến giải cụ thể về quan điểm giáo dục Hồ Chí Minh từ *Bài nói chuyện tại Trường Đại học Sư phạm Hà Nội* và qua đó nêu lên giá trị, phương hướng vận dụng vào thực tiễn công tác dạy và học hiện nay, đáp ứng yêu cầu của công cuộc đổi mới căn bản, toàn diện nền giáo dục.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Quan điểm giáo dục của chủ tịch Hồ Chí Minh qua bài nói chuyện tại Trường Đại học Sư phạm Hà Nội

2.1.1. Quan điểm về vị trí và vai trò của Trường Sư phạm trong công tác đào tạo giáo viên

Chủ tịch Hồ Chí Minh từng nói: “Một dân tộc dốt là một dân tộc yếu” [1; tr.33], do đó, trong Sắc lệnh số 45 (10/10/1945) về việc thành lập Ban Đại học Văn khoa tại Hà Nội, Bác đã khẳng định việc đào tạo giáo viên là “rất nên cần thiết” để phát triển nền văn hóa Việt Nam trong bối cảnh mới sao cho “xứng danh với một nước độc lập và để theo kịp bước các nước tiên tiến trên hoàn cầu” [2].

Với mục tiêu phát triển nền giáo dục mới, Chủ tịch Hồ Chí Minh dành sự quan tâm tin tưởng đối với trường sư phạm – đơn vị giữ trọng trách đào tạo giáo viên cho toàn ngành giáo dục. Năm 1960, tới thăm Trường, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã đề cập tới việc giáo dục sinh viên phát huy tinh thần phấn đấu trong học tập và cống hiến cho cách mạng. Năm 1964, Chủ tịch Hồ Chí Minh tới thăm Trường ĐHSPT Hà Nội cùng với Tổng thống Môđibô Câyta và phu nhân cùng đoàn đại biểu nước Cộng hòa Mali. Sự kiện này đã khẳng định được vị thế, vai trò của trường sư phạm nói riêng và ngành sư phạm nói chung trong chính sách giáo dục, quan hệ ngoại giao, hợp tác quốc tế của Đảng và Nhà nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa.

Trong bài nói chuyện tại Trường ĐHSPT Hà Nội, Chủ tịch Hồ Chí Minh nêu lên những vấn đề mang tính khai phóng cho giáo dục trong kỉ nguyên độc lập của dân tộc như sau:

Trước hết, khẳng định vị thế của trường ĐHSPT Hà Nội, Bác nhấn mạnh tới mục tiêu “làm thế nào để nhà trường này chẳng những là trường sư phạm mà còn là trường mô phạm của cả nước” [3; tr.320], theo đó, trường ĐHSPT Hà Nội phải phấn đấu để trở thành nhà trường chuẩn mực, khuôn mẫu, tiên phong về mọi mặt. Bởi thế, đối với Trường ĐHSPT Hà Nội, triết lí đó của Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn được coi là di sản tinh thần to lớn, là “kim chỉ nam” cho mọi hoạt động của Nhà trường và thực tiễn phát triển 70 năm qua đã chứng minh “sự dẫn đường” bởi triết lí giáo dục đó. Hiện nay, từ khẩu hiệu hành động mà Trường ĐHSPT Hà Nội hướng tới “Mô phạm – Sáng tạo – Cống hiến” tới giá trị cốt lõi được xác định “Chuẩn mực – sáng tạo – tiên phong” chính là sự hiện thực hóa triết lí giáo dục của Chủ tịch Hồ Chí Minh trong bối cảnh đổi mới. Đây cũng được coi như là tuyên ngôn của ngành sư phạm Việt Nam và hệ thống các trường sư phạm cả nước.

Từ vị trí của Trường trong nền giáo dục quốc dân, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã chỉ rõ: Giáo viên sư phạm cần phải xung phong gương mẫu đi đầu trong việc học tập cũng như trong mọi việc, trong đó có nhiệm vụ phát triển giáo dục miền núi (“đưa cái hiểu biết văn hóa lên cho đồng bào”). Về điều này, Người cho rằng Nhà trường đã thực hiện tốt và kết quả “đó đều là công lao của nhà trường, của các cô giáo, thầy giáo”. Nói chuyện với giáo viên, học sinh Nhà trường, Người chỉ rõ: thầy dạy phải xuất phát từ tình thương yêu giai cấp, kiên nhẫn thuyết phục, không đánh mắng học sinh; học sinh khi ra trường phải về các vùng quê xa, vùng núi và vùng mới được giải phóng, vì đó là những vùng mà các em đang rất cần được dạy bảo học tập.

Xác định vị trí, vai trò của Trường ĐHSP Hà Nội trong đào tạo, bồi dưỡng giáo viên chính là Chủ tịch Hồ Chí Minh đã khẳng định trường chính là cái “máy cái” trong ngành giáo dục. Thực tiễn lịch sử đã chứng minh, trong suốt quá trình phát triển 70 năm qua, trường vẫn luôn giữ được vị trí là Trường ĐHSP trọng điểm, là người anh cả của ngành sư phạm. Hàng chục vạn giáo viên các cấp, các chuyên gia giáo dục, trong đó có nhiều nhà hoạt động chính trị có uy tín, nhà khoa học, nhà văn, nhà thơ nổi tiếng đã trưởng thành từ ngôi trường này. Nhiều giảng viên của Trường đã trở thành những chuyên gia giáo dục đầu ngành có uy tín không chỉ trong nước, mà cả trong khu vực và trên thế giới. Đội ngũ giảng viên của trường ĐHSP Hà Nội hiện nay đều là nòng cốt tham gia vào công cuộc đổi mới nền giáo dục trên mọi phương diện như biên soạn chương trình, sách giáo khoa, tập huấn, bồi dưỡng giáo viên các cấp trên cả nước.

2.1.2. Quan điểm giáo dục toàn diện cả “tài” và “đức” và giáo dục chú trọng chất lượng cao

Trong nhiều bài viết và bài phát biểu về vấn đề giáo dục, chủ tịch Hồ Chí Minh luôn thể hiện một quan điểm xuyên suốt về giáo dục toàn diện cả “tài” và “đức”. Vì vậy, trong bài nói chuyện tại trường ĐHSP Hà Nội, Chủ tịch Hồ Chí Minh cũng nêu mục đích giáo dục phải đạt được là con người phải được phát triển cả tài và đức: “Dạy cũng như học phải biết chú trọng cả tài lẫn đức. Đức là đạo đức cách mạng. Đó là cái gốc, rất là quan trọng. Nếu không có đạo đức cách mạng thì có tài cũng vô dụng. Đạo đức cách mạng là triệt để trung thành với cách mạng, một lòng một dạ phục vụ nhân dân” [3; tr.317]. Chủ tịch Hồ Chí Minh dùng khái niệm “đạo đức cách mạng” để giải thích về “đức” và coi đó “là cái gốc, rất là quan trọng”, theo đó, nhiệm vụ của giáo dục là xây dựng con người mới với đạo đức mới, gắn liền với thực tiễn đời sống xã hội nhằm phụng sự Tổ quốc và nhân dân.

Thực tế trong quá trình giáo dục, Chủ tịch Hồ Chí Minh còn luôn nhấn mạnh quan điểm dạy học toàn diện là dạy kiến thức nhưng các thầy, cô giáo cũng phải luôn quan tâm, giữ gìn sức khỏe học sinh: “Cách dạy phải nhẹ nhàng và vui vẻ, chớ gò ép thiếu nhi vào khuôn khổ của người lớn. Phải đặc biệt chú ý giữ gìn sức khỏe của các cháu”. Để đạt mục tiêu giáo dục toàn diện, Người chỉ rõ, phải có sự phối hợp giữa nhà trường, gia đình, xã hội và cần giáo dục ngay trong từng mối quan hệ cụ thể từ trong gia đình ra ngoài xã hội [4].

Quan điểm giáo dục đạo đức cách mạng được Chủ tịch Hồ Chí Minh nêu lên ở Trường ĐHSP Hà Nội đã đặt ra yêu cầu với ngành sư phạm phải chú trọng đến nội dung giáo dục đạo đức bởi nghề dạy học “rất là quan trọng, rất là vẻ vang”. Từ quan điểm giáo dục đạo đức nói chung, trong bài nói chuyện đại ĐHSP Hà Nội của Chủ tịch Hồ Chí Minh còn nêu lên những yêu cầu cụ thể về đạo đức đối với nhà giáo:

Về lí tưởng sống, “quyết tâm phải làm tròn nhiệm vụ”, khắc phục mọi khó khăn, hòa nhập và hiểu biết thêm thực tiễn để giúp cho giáo dục trở nên thực chất, gần hơn với đời sống nhân dân.

Về tính đoàn kết trong nhà trường, phải “Đoàn kết thật sự, giữa thầy và thầy, giữa thầy và trò, giữa trò và trò, giữa cán bộ và nhân viên. Toàn thể nhà trường phải đoàn kết thành một khối, đoàn kết phải thật sự trăm phần trăm chứ không phải chỉ là đoàn kết miệng”. Trong mối quan hệ giữa trò với trò phải đảm bảo tinh thần bình đẳng, phải “thật sự coi nhau như anh em, chị em ruột thịt trong một nhà”, giúp đỡ nhau cùng tiến bộ, không được có ý ganh ghét, đố kỵ, hống hách,...

Về phẩm chất: nhà giáo cần “có chí khí cao thượng”, phải “tiên ưu hậu lạc”, nghĩa là nhà giáo phải là người đi tiên phong, có khó khăn thì phải chịu trước, có sung sướng thì hưởng sau mọi người. Nhà giáo phải thường xuyên “thi đua phát triển ưu điểm, sửa chữa khuyết điểm” để trở nên mẫu mực, chuẩn mực. Từ đó, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã đặc biệt đề cao sự vẻ vang, vinh quang của công việc nhà giáo, khích lệ các giảng viên, cán bộ của trường ĐHSP Hà Nội “Thầy cũng như trò, cán bộ cũng như nhân viên, phải thật thà yêu nghề mình... Người thầy giáo tốt – thầy giáo xứng đáng là thầy giáo – là người vẻ vang nhất. Dù là tên tuổi không đăng trên báo, không được thưởng huân chương, song những người thầy giáo tốt là những anh hùng”.

Cũng xuất phát từ việc lấy đạo đức làm gốc, sự nghiệp trồng người trong quan điểm giáo dục của Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn là một quá trình lâu dài, gắn liền với sự phát triển xã hội: “Vì lợi ích mười năm thì phải trồng cây, vì lợi ích trăm năm thì phải trồng người” [5; tr.222].

Tại trường ĐHSP Hà Nội, nhân nói đến việc “trồng cây”, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã đặt ra yêu cầu: “Các cô, các chú và các cháu phải làm cho vườn của trường thành một vườn hoa, vườn cây tươi đẹp”, và chỉ ra “tham trồng cây nhiều, nhưng không chăm bón cho tốt” thì sao mà đạt kết quả tốt được. Điều đó cũng như trong công tác đào tạo, không phải cứ tham về số lượng, mà không đảm bảo về điều kiện đào tạo cho tốt, như về đội ngũ, về cơ sở vật chất, thiết bị,... thì không thể đảm bảo chất lượng được và đương nhiên không đáp ứng được yêu cầu của xã hội. Chính vì thế, nhất định phải đảm bảo tốt về điều kiện để “trồng cây nào thì phải chăm bón cho tốt cây đó. Như thế, hơn là tham trồng nhiều mà kết quả ít” [3; tr.318].

Quan điểm đó của Chủ tịch Hồ Chí Minh có thể nhận thấy: Đối với việc trồng người (sự nghiệp giáo dục – điều kiện để tạo nên con người) thì không thể cho phép tạo ra phế phẩm hay sản phẩm bị lỗi, giáo dục phải tạo ra những sản phẩm cao cấp bậc nhất, phải đào tạo ra những giáo viên “vừa hồng vừa chuyên”, những thầy cô giáo có phẩm chất tốt và đủ năng lực, gắn với tương lai của xã hội. Điều này không chỉ khẳng định chân lí: Con người là chủ thể của lịch sử, của xã hội mà còn thể hiện rõ quan điểm của Hồ Chí Minh: “Giáo dục là sự nghiệp của quần chúng”.

2.1.3. Quan điểm về phương pháp học tập của học sinh, sinh viên: học đi đôi với hành, lí luận gắn liền với thực tiễn

Một trong những vấn đề cơ bản của dạy học hiện đại là đưa lí luận vào thực tiễn, lí thuyết gắn liền với đời sống xã hội, điều này cũng đã được Chủ tịch Hồ Chí Minh đề cập tới trong quan điểm giáo dục của mình: “Học để hành, học với hành phải đi đôi. Học mà không hành thì vô ích. Hành mà không học thì hành không trôi chảy”.

Bởi vậy, trong bài nói chuyện tại ĐHSP Hà Nội, Chủ tịch Hồ Chí Minh nhấn mạnh về phương pháp học tập đối với người học “không nên học gạo, không nên học vẹt” mà “Học phải suy nghĩ, học phải liên hệ với thực tế, phải có thí nghiệm và thực hành. Học với hành phải kết hợp với nhau”. Để phương pháp dạy và học thực sự hiệu quả, Chủ tịch Hồ Chí Minh yêu cầu đối với cả giáo viên và học sinh phải đảm bảo kỷ cương nề nếp: “Cần phải giữ gìn kỷ luật cho tốt, phải sạch sẽ, gọn gàng. Kiên quyết chống chủ nghĩa cá nhân, chủ nghĩa tự do, chống lè mè, luộm thuộm” [3; tr.319].

Xuất phát từ quan điểm “học để làm việc”, Chủ tịch Hồ Chí Minh nêu lên vấn đề nội dung học phải thiết thực, gắn với yêu cầu công việc của bản thân và của đất nước. Về phương pháp, Người rất chú trọng về cách học: “Phải lấy tự học làm cốt. Do thảo luận và chỉ đạo giúp vào”, tức là thực hiện kết hợp 3 khâu: Tự học của cá nhân phải làm cốt, thảo luận của tập thể và hướng dẫn của giảng viên chỉ bổ sung thêm vào. Bàn về công tác huấn luyện của Đảng, Người chỉ thị: “Phải nâng cao và hướng dẫn việc tự học”, “phải biết tự động học tập”, không phải có thầy mới học, mà phải tự tìm sách đọc, lấy sách làm thầy [6].

Kết hợp lí luận với thực tế là một nguyên tắc rất quan trọng, là quan điểm xuyên suốt trong tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục. Điều này đã được Chủ tịch Hồ Chí Minh nêu lên và nhấn mạnh trước đó tại buổi nói chuyện trong lớp nghiên cứu chính trị khóa I của Trường Đại học Nhân dân Việt Nam (1956): “Suốt đời phải gắn liền lí luận với công tác thực tế” [3; tr.587].

Sau này, trong bức thư cuối cùng gửi cho ngành giáo dục cả nước (10/1968), Chủ tịch Hồ Chí Minh nhấn mạnh quyết tâm nâng tầm nền giáo dục nước nhà để đạt những đỉnh cao của khoa học, kĩ thuật: “Dù khó khăn đến đâu cũng phải tiếp tục thi đua dạy tốt và học tốt. Trên nền tảng giáo dục chính trị và lãnh đạo tư tưởng tốt, phải phấn đấu nâng cao chất lượng văn hoá và chuyên môn nhằm thiết thực giải quyết các vấn đề do cách mạng nước ta đề ra và trong một thời gian không xa, đạt những đỉnh cao của khoa học và kĩ thuật”. Bức thư này của Chủ tịch Hồ Chí

Minh được xem như là bản Di chúc trước khi đi xa của Người đối với Trường ĐHSP Hà Nội và ngành giáo dục trong cả nước.

2.2. Giá trị vĩnh hằng về quan điểm giáo dục qua bài nói chuyện tại ĐHSP Hà Nội của Chủ tịch Hồ Chí Minh trong công tác dạy và học hiện nay

2.2.1. Trong công tác dạy học

Hiện nay, trước bối cảnh mới của đất nước và yêu cầu đổi mới của nền giáo dục, những triết lý giáo dục của Chủ tịch Hồ Chí Minh được thể hiện cụ thể qua bài nói chuyện tại Trường ĐHSP Hà Nội vẫn còn nguyên giá trị lý luận và ý nghĩa thực tiễn, mang tính thời đại sâu sắc. Trong bối cảnh hội nhập quốc tế sâu rộng hiện nay, đứng trước yêu cầu phát triển đất nước, Đảng, Nhà nước, Bộ Giáo dục và Đào tạo đã triển khai nhiều biện pháp nhằm thực thi chính sách “Giáo dục là quốc sách hàng đầu”, với nhiều giải pháp phát triển ngành sư phạm, mở ra những cơ hội phát triển thực sự cho mạng lưới các trường sư phạm, thúc đẩy hệ thống giáo dục quốc dân tham gia vào tiến trình hội nhập và hợp tác quốc tế.

Từ quan điểm về vị trí, vai trò của “trường mô phạm” cũng như quan điểm về giáo dục – đào tạo của Chủ tịch Hồ Chí Minh, trong công tác đào tạo nhà giáo, vận dụng trong bối cảnh hiện nay, chúng ta cần xây dựng và phát triển đội ngũ nhà giáo đáp ứng yêu cầu của tình hình và nhiệm vụ giáo dục mới. Thực hiện chuẩn hóa đội ngũ nhà giáo theo từng cấp học và trình độ đào tạo, có lòng yêu nghề, tâm huyết với sự nghiệp trồng người; giỏi về chuyên môn, tinh thông về nghiệp vụ sư phạm, cao đẹp về nhân cách đạo đức để không chỉ giảng - dạy cho học trò kiến thức mà còn chăm lo, giáo dục để học sinh phát triển toàn diện về đức, trí, thể, mỹ, có tài và có đức, kiên định mục tiêu độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội. “Dạy chữ” và “dạy người” là đôi cánh của một con chim. “Dạy chữ” là không chỉ trang bị cho giáo sinh kiến thức cần có, dạy cái mà xã hội cần, chứ không dạy cái mà mình có, nhưng điều quan trọng hơn là dạy cho giáo sinh phát triển năng lực tự học, tự nâng cao tri thức. “Dạy người” là giúp giáo sinh trở thành một nhà giáo mẫu mực, là tấm gương cho học trò.

Thực tiễn đời sống xã hội hiện nay đặt ra nhiều vấn đề liên quan đến đạo đức trong ngành giáo dục. Gần đây, tình trạng vi phạm đạo đức nhà giáo và bạo lực học đường vẫn còn diễn ra rải rác ở một số nơi, tuy không phải nhiều nhưng là nỗi đau của ngành giáo dục và nỗi bức xúc của xã hội. Vấn đề giáo dục đạo đức hơn bao giờ hết trở thành mối quan tâm trước hết của toàn xã hội.

Từ những chỉ dẫn trong quan điểm giáo dục toàn diện “tài” và “đức” trên đây của Chủ tịch Hồ Chí Minh tại chính ngôi trường đại học đầu tiên của ngành sư phạm, cần nâng cao hơn nữa vai trò và sứ mệnh của các trường sư phạm, phải trở thành thành trì vững chắc nhất bảo vệ, giữ gìn, giáo dục và phát huy nền tảng đạo đức xã hội. Điều đó đã được hiện thực hóa trong suốt quá trình phát triển của nền giáo dục từ khi được thành lập tới nay. Văn kiện Đại hội XI của Đảng cũng đã xác định một mục tiêu nhất quán là: “Đổi mới căn bản, toàn diện nền giáo dục theo hướng chuẩn hóa, hiện đại hóa, xã hội hóa; đổi mới chương trình, nội dung, phương pháp dạy và học; đổi mới cơ chế quản lý giáo dục, phát triển đội ngũ giáo viên và cán bộ quản lý giáo dục, đào tạo. Tập trung nâng cao chất lượng giáo dục, đào tạo, coi trọng giáo dục đạo đức, lối sống, năng lực sáng tạo, kỹ năng thực hành” [7]. Vì vậy, chính sách giáo dục hiện nay cần quan tâm tới sự phát triển toàn diện trong giáo dục, dạy học phát triển năng lực, phẩm chất học sinh, đặc biệt là chú trọng giáo dục đạo đức với những chính sách ưu tiên cụ thể, kịp thời cho người dạy và người học. Đồng thời với việc đẩy lùi những hành vi đi ngược lại chuẩn mực đạo đức nhà giáo, lan tỏa những giá trị giáo dục tiên phong tốt đẹp, tạo cơ sở tin cậy để xây dựng nền tảng đạo đức xã hội, đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao, đảm bảo cho sự phát triển bền vững của đất nước.

Để vận dụng quan điểm giáo dục toàn dân, đưa giáo dục tới từng thôn bản, Trường ĐHSP Hà Nội đã có những chính sách ưu tiên, hỗ trợ với các sinh viên, người học đến từ những địa

phương còn khó khăn, miền núi, hải đảo, con em đồng bào dân tộc thiểu số... Qua đó, đào tạo được hàng vạn giáo viên đi phục vụ khắp mọi miền Tổ quốc. Trong thực tiễn giáo dục hiện nay, tư tưởng giáo dục này của Chủ tịch Hồ Chí Minh vẫn còn nguyên giá trị khi triển khai chương trình giáo dục mới. Chương trình mới cho phép tăng cường hơn tính chủ động, sáng tạo của các nhà trường, giáo dục gắn liền với thực tiễn địa phương, qua đó rút ngắn dần khoảng cách giáo dục giữa miền núi và đồng bằng, thành thị và nông thôn, đáp ứng yêu cầu phát triển của đất nước trong bối cảnh hội nhập sâu rộng.

Đề vận dụng vào thực tiễn quan điểm giáo dục toàn diện của chủ tịch Hồ Chí Minh, trong công tác dạy học hiện nay, người thầy giáo chẳng những phải cung cấp tri thức, phát triển năng lực nhận thức, mở mang trí tuệ cho người học, mà còn phải chú ý bồi dưỡng, giáo dục tư tưởng, chính trị, đạo đức cho họ. Trường ĐHSPT Hà Nội trong những năm gần đây luôn đi đầu trong công tác đào tạo giáo viên nhằm đáp ứng chương trình giáo dục phổ thông mới 2018, ứng dụng liên tục các thành tựu công nghệ trong dạy học, thực hiện thành công công cuộc chuyển đổi số trong giáo dục...

Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội (bổ sung, phát triển năm 2011) đã khẳng định: “*Giáo dục và đào tạo có sứ mệnh nâng cao dân trí, phát triển nguồn nhân lực, bồi dưỡng nhân tài, góp phần quan trọng phát triển đất nước, xây dựng nền văn hóa và con người Việt Nam. Phát triển giáo dục và đào tạo cùng với phát triển khoa học và công nghệ là quốc sách hàng đầu; đầu tư cho giáo dục và đào tạo là đầu tư cho phát triển. Đổi mới căn bản và toàn diện giáo dục và đào tạo theo nhu cầu phát triển của xã hội; nâng cao chất lượng theo yêu cầu chuẩn hóa, hiện đại hóa, xã hội hóa, dân chủ hóa và hội nhập quốc tế, phục vụ đắc lực sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Đẩy mạnh xây dựng xã hội học tập, tạo cơ hội và điều kiện cho mọi công dân được học tập suốt đời*” [4]. Quan điểm giáo dục toàn diện của Chủ tịch Hồ Chí Minh được nêu ra tại ĐHSPT Hà Nội cũng chính là khởi nguồn của quan điểm dạy học phát triển năng lực học sinh hiện nay. Mục tiêu dạy học hiện đại là đào tạo ra lực lượng lao động kế tiếp, những công dân toàn cầu với đầy đủ phẩm chất và năng lực đáp ứng được yêu cầu đổi mới của đất nước.

2.2.2. Trong hoạt động học tập

Đề vận dụng quan điểm dạy học “*học đi đôi với hành*” mà Chủ tịch Hồ Chí Minh đã chỉ ra, Trường ĐHSPT Hà Nội trong nhiều năm qua luôn thực hiện việc đổi mới mạnh mẽ phương pháp dạy và học theo hướng hiện đại nhằm phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo và vận dụng kiến thức, kỹ năng của người học vào thực tiễn, khắc phục lối truyền thụ áp đặt một chiều, ghi nhớ máy móc. Trường không chỉ đổi mới về chương trình học, tăng cường thực hành và đưa người học tới gần với thực tiễn công việc mà còn tạo ra những câu hỏi giúp người học tiếp cận với các đơn vị sử dụng lao động, đi sâu vào thực tế giáo dục để giúp sinh viên ra trường hòa nhập nhanh với thực tế giáo dục.

Văn kiện Đại hội Đảng lần thứ XII cũng chỉ ra, trong giảng dạy “*các thầy cô phải tìm cách dạy. Dạy cái gì, dạy thế nào để trò hiểu chóng, nhớ lâu, tiến bộ nhanh. Thầy dạy tốt, trò học tốt*” trên tinh thần lấy người học làm trung tâm. Khi giảng dạy, phải “*tránh lối dạy nhồi sọ*”, “*phải gắn lí luận với công tác thực tế*”, “*theo nguyên tắc tự nguyện tự giác, giải thích, bàn bạc, thuyết phục, chứ không gò bó*”. Phải chuyển từ “*thầy đọc, trò chép*” sang cách học trò “*phải lấy tự học làm cốt*”, “*theo hướng coi trọng phát triển phẩm chất, năng lực của người học*” [8; tr.115]... Đó là sự phát triển của tư tưởng Chủ tịch Hồ Chí Minh về cách học, cách dạy của thầy và trò trong nhà trường là “*phải lấy tự học làm cốt*”, “*phải nêu cao tác phong độc lập suy nghĩ và tự do tư tưởng*” [9; tr.41], tư tưởng về tự học, tự chủ của Bác còn tiên phong trong việc chỉ ra sự cần thiết phải hình thành tư duy phản biện trong trình bày quan điểm cho người học “*Đọc tài liệu thì phải đào sâu hiểu kĩ, không tin một cách mù quáng từng câu một trong sách có vấn đề gì chưa thông suốt thì mạnh dạn đề ra và thảo luận cho vỡ lẽ. Đối với bất kì vấn đề gì đều phải đặt câu*

hỏi “vì sao”? đều phải suy nghĩ kỹ càng xem nó có phù hợp với thực tế hay không, có thật là đúng không, tuyệt đối không nhắm mắt tuân theo sách vở một cách xuôi chiều. Phải suy nghĩ chín chắn” [9; tr.42].

Quán triệt những quan điểm về tự học, tự chủ cho người học của Đảng và tư tưởng giáo dục Hồ Chí Minh, trong dạy và học, Trường ĐHSP Hà Nội tập trung đổi mới phương pháp đào tạo, lấy việc sinh viên tự học là chính, tăng cường thảo luận tập thể trên lớp, dưới sự hướng dẫn của giảng viên, đẩy mạnh việc hình thành tư duy phân biện, hình thành kỹ năng nghiên cứu khoa học độc lập cho người học.

Đây chính là một trong những chủ trương đổi mới dạy và học hiện nay đang diễn ra trong toàn ngành giáo dục. Đồng thời, trong dạy – học, Nhà trường chú trọng về phương pháp, kỹ năng, cách tự học; dạy cách gắn lý thuyết với thực hành, dạy làm người, v.v... để người học có khả năng thích ứng nhanh với hoàn cảnh, có trách nhiệm với gia đình, xã hội và Tổ quốc.

3. Kết luận

Một trong những quan điểm mang tính chiến lược xuyên suốt trong hệ thống tư tưởng của Chủ tịch Hồ Chí Minh là phát triển con người XHCN toàn diện để đáp ứng yêu cầu phát triển của đất nước. Vì vậy, tư tưởng giáo dục của Chủ tịch Hồ Chí Minh nói chung luôn đề cao vai trò của giáo dục đối với sự phát triển của con người và toàn xã hội. Những tư tưởng đó đã được thể hiện cụ thể trong bài nói chuyện tại ĐHSP Hà Nội (năm 1960, 1964). Trong đó có những tư tưởng đi trước thời đại, trở thành chân lý được Đảng, Nhà nước, ngành giáo dục và nhân dân kế thừa, phát huy và tiếp tục thực hiện như giáo dục toàn dân, giáo dục toàn diện, giáo dục suốt đời, giáo dục thực tiễn... Những quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh về giáo dục được nêu ra tại ĐHSP Hà Nội chứa đựng kho tàng triết lý sâu sắc, đó là kết quả của sự thâm thấu và phát triển những tinh hoa, cốt lõi của nền văn hóa dân tộc cùng với những tri thức tiên bộ của văn minh nhân loại. Kho tàng triết lý ấy cần được tiếp tục khai thác nhằm xây dựng cơ sở lý luận có tính chất nền tảng, kim chỉ nam cho công cuộc đổi mới giáo dục Việt Nam hiện đại.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] *Hồ Chí Minh: Toàn tập, tập 4*, 1995. Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [2] “Sắc lệnh số 45 của Chủ tịch nước: Sắc lệnh thiết lập một ban Đại học văn khoa tại Hà Nội”, Nguồn: Cổng Thông tin điện tử Chính phủ nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam, http://vanban.chinhphu.vn/portal/page/portal/chinhphu/hethongvanban?class_id=1&_page=843&mode=detail&document_id=518, truy cập ngày 20/8/2021
- [3] Phan Ngọc Liên (biên soạn), 2007. *Hồ Chí Minh về giáo dục*. Nxb Từ điển Bách khoa.
- [4] Nguyễn Thị Mai Anh, 2020. “Vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh vào quản lý giáo dục ở Việt Nam hiện nay”. *Báo điện tử Tạp chí Công sản*, <https://www.tapchiconsan.org.vn/>, truy cập ngày 21/8/2021.
- [5] *Hồ Chí Minh: Toàn tập, tập 9*. Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [6] Nguyễn Quốc Bảo, 2020. “Tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục”. *Báo điện tử Quân đội Nhân dân*, <https://www.qdnd.vn/ky-niem-130-nam-ngay-sinh-chu-tich-ho-chi-minh/dinh-ninh-loi-bac/tu-tuong-ho-chi-minh-ve-giao-duc-618129>, truy cập ngày 21/8/2021
- [7] “Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 4/11/2013 Hội nghị Trung ương 8 khóa XI về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo”, Nguồn: Website của Bộ Giáo dục và Đào tạo, <https://moet.gov.vn/tintuc/Pages/doi-moi-can-ban-toan-dien-gd-va-dt.aspx?ItemID=3928>, truy cập ngày 20/8/2021

- [8] Đảng Cộng sản Việt Nam, 2016. *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII*. Văn phòng Trung ương, Hà Nội.
- [9] Phan Ngọc Liên, Nguyễn An (biên soạn), 2006. *Bách khoa thư Hồ Chí Minh sơ giản*, Tập 1: *Hồ Chí Minh với giáo dục – đào tạo*. Nxb Từ điển Bách khoa.

ABSTRACT

The educational perspective of President Ho Chi Minh in his speech at Hanoi National University of Education in teaching and learning today

Do Thanh Binh and Tong Thi Quynh Huong

Faculty of History, Hanoi National University of Education

During the leadership of the Vietnamese revolution, President Ho Chi Minh paid great attention to pedagogical and the development of education in the country. He is always interested in the education of the young generation in general, especially teaching and learning. President Ho Chi Minh twice visited Hanoi National University of Education - the nation's leading educational university in teacher training. Here, the President had talks with school officials and teachers, thereby expressing liberal views on education, especially teaching and learning. At present, those views have shown their high application value in the fundamental and comprehensive reform of education. The article analyzes and summarizes the educational perspectives of President Ho Chi Minh in general and through the talk at Hanoi National University of Education (1964) in detail, thereby pointing out the pioneer values of the educational perspectives of President Ho Chi Minh, leading innovation of those views when applied in teaching and learning today.

Keywords: educational perspective of Ho Chi Minh, Hanoi National University of Education, teaching and learning.